

När bygdefotografen Hjalmar kom till Hedåker

I början av 1910-talet cyklade bygdefotografen Hjalmar Eriksson (1891-1970) från Folkärna runt i norra Västerfärnebo med sin lådkamera på pakethållaren. De bevarade glasplåtarna från visiten visar bl a unika motiv från gårdar i Hedåkers-trakten och Brobacke.

Det villasamhälle som i huvudsak under 1900-talet vuxit upp på Långhedens sluttning mot de bördigare slättbygderna brukar kallas Brobacke trots att många ser det identiskt med Hedåker - inklusive de kommunala myndigheter som en gång skyltade området. Men faktum är att det långt fram i tiden endast var själva stambyn med bondgårdarna man avsåg med Hedåker. Inte förrän Västerfärnebo kommun uppgick i Sala kommun 1971 och begreppet tätorter infördes inkluderades också Brobacke i Hedåker. Namnet syftar möjligen på en bro som kan ha funnits här för att ta sig över de sankna områdena i svackan mellan skogs- och slättbygd.

I mitten av 1890-talet avstyckades ett mindre lantställe från bondgården Skräddars i Hedåker. Här bosatte sig gårdens dotter Stina Persdotter (1862-1953) med jordbruksarbetaren Karl August Andersson (1860-1945). I kyrkböckerna kan man följa utvecklingen av Brobacke från sekelskiftet 1900, då namnet nämns första gången.

Under lång tid var det endast Karl Augusts och Stinas hem man menade när man talade om Brobacke. Gårdarna i omgivningen räknades till "Hedåkers ägor".

Tack vare verksamheterna vid bl a Widéns såg och Bäckmans snickeri skedde så småningom en expansion på platsen. En del människor som blivit övertaliga från jordbruket fick nya arbeten i industrierna och därmed också en tryggad framtid. Många nya villor byggdes. Vartefter åren gått har fastigheter övertagits av yngre generationer eller sålts till vidare till andra. Efter kommunsammanslagningen sålde dessutom Sala kommun nya tomter och ytterligare ett antal villor kom att byggas.

Fotografen Hjalmar Eriksson från Folkärna var den förste egentlige reporterfotografen i sin hembygd. Ofta fanns han snabbt på plats då något särskilt hände. I sin yrkesutövning for han fram på en cykel försedd med skylten "*Jularbo fotografiska anstalt - All slags foto alla tider på dygnet*".

"Jularbo-Hjalmar" blev en originell fotoprofil och tillkallades ofta för att förevisa brölloppar och jubilarer, men han reste också ut på egen hand för att söka lämpliga motiv. Så skedde en sommardag i början av 1910-talet, då han kom cyklande till Hedåker med sin otympliga fotoutrustning. Vid den tiden stod nykterhetslogen Framtidshoppets goodtemplarlokal färdig sedan bara något år tillbaka och den fångade förstås hans intresse. Byggnadsmaterialet hade skänkts av Hedåkers byamän och kom till största delen från soldaten Gångares rivna torp ett stycke därifrån. Liksom på så många andra platser engagerade sig medlemmar och utomstående helt frivilligt i byggnadsarbetet. Intäkter fick man

bl a på att hyra ut sin lokal. Uppgifter från 1915 gör gällande att hyreskostnaden var 5 kr. Vile man dessutom ha värme och lyse tillkom ytterligare tre kronor.

År 1994 upphörde logens verksamhet och lokalen avyttrades till den nybildade föreningen Hedåkerslokalen, som idag ansvarar för verksamhet och underhåll. På dessa drygt tio år har lokalen erhållit ett välbehövt ansiktslyft och bl a handikappanpassats.

Alldeles i närheten av lokalen bodde den tidigare nämnde Brobacks Augusts ena dotter Anna (1886-1956) och mågen Verner Matsson (1890-1975) med sina döttrar Ingrid och Elsa. De ställde gärna upp för fotografering utanför sin lilla timmerstuga när "Jularbo-Hjalmar" kom förbi.

Strax bortanför sågen bodde Hilda Hedvall (1875-1926), en duktig och flitigt anlitastrykerska i trakten. Dessutom var det hon som med vev och vajer reglerade luckan till elverket vid vattendraget Gångare källa. När den kände fotografen från grannsocknen kom på besök lät hon sig förevigas på farstukvisten. Utifrån Hildas "makt" över byns elverk skaldade bybon Filip Widén (1897-1929) fyndigt om henne i följande vers:

När solen i väster sig sänker,
Och mörkt blir i byarnas hus
står Hilda vid veven och tänker:
Det är allt i från mej ni får ljus!

Jularbo-Hjalmars besök i Brobacke resulterade också i glasplåtar från en rad andra gårdar i trakten. Sålunda återfinns också gårdsmotiv från Hedåker, Knutshyttan, Västerbykil och Häggebäcken.

Lars Östlund